

СЎЗ САЊАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

5 ЖИЛД, 3 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 5, НОМЕР 3

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 5, ISSUE 3

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№3 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2022-3>

Бош мухаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош мухаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илҳом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илҳом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддиқова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масбул котиб, доцент (Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бокиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабоев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дустмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддиқова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. sci., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. sci., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. sci., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. sci., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. sci. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

1. Sharipov S.S. ЛЕКСИКОГРАФИЯ (ТАРЖИМА ЛЕКСИКОГРАФИЯСИ) РИВОЖЛАНИШИНИНГ АСОСИЙ ЖИҲАТЛАРИ.....	5
2. Akhadova Guzal Imatulloevna, Mavlyanova Nilufar Suvankulovna METHODOLOGY AND PRINCIPLES OF USING ROLE PLAYING IN FOREIGN LESSONS.....	12
3. Atayeva Khusniya Kurashevna, Fayziyeva Yulduz Yusupovna USING INTERACTIVE TECHNOLOGIES AND TEACHING METHODS AT THE RUSSIAN LANGUAGE LESSON.....	17
4. Absamatova Gulhayo Bakhodirovna LINGUISTIC FEATURES OF SIGN LANGUAGE AUTOMATIZATION.....	24
5. Shuhratova Visola jamshid qizi KAZUO ISHIGURONING "DAFN ETILGAN GIGANT"ASARIDAGI KONSEPTLAR UYG'UNLIGI.....	30
6. Bazarova Shahlo Shuxratovna KOREYS ADIBASI SHIN KYON SUK IJODINING O'ZIGA XOSLIGI XUSUSIDA.....	36
7. Kasimova Adiba Nasirovna TRANSLATION METHODS AND TECHNIQUES OF PUBLICISTIC MATERIALS.....	41
8. Арзикулова Хуршида Акабаралиевна “ГОРАЦИЙ” ТРАГЕДИЯСИДА ИНСОНИЙ ФАЗИЛАТЛАР ВА ОИЛАВИЙ БУРЧ.....	47
9. Mamadjanova Nargiza Mahmudjanovna ZAMONAVIY INGLIZ TILIDA MUROJAATNING KOMMUNIKATIV FUNKSIYASI.....	52
10. Икромова Нигина ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА (НА ПРИМЕРЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ Ч.АЙТМАТОВА “ПРОЩАЙ, ГУЛЬСАРИ!”).....	58
11. Абдусаматов Зафарбек Нурмат ўғли ЎЗБЕК ТИЛИДА АНТРОПОНИМЛАР ТУРИ ВА ИФОДА ШАКЛЛАРИ.....	65
12. Abduraxmonova Nilufar Zaynobiddin qizi, Vosiljonov Azizbek Boxodirjon o'g'li O'ZBEK TILI ELEKTRON KORPUSIDA DIALEKTAL KORPUS YARATISHNING NAZARIY MASALALARI.....	70
13. Achilova Noila Hamroqulovna SUYUQLIK MIQDORINI ANGLATUVCHI LISONIY BIRLIKLARNING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI.....	75
14. Tadjibayeva Gulzoda ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA ANTROPOTSENTRIK PARADIGMA.....	81
15. Begimqulova Dilobar INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA REDUPLIKATIVLIKNING MORFOLOGIK IFODALANISHINING QIYOSIY TAHLILI.....	86
16. Amonova Zilola Qodirovna, Axrorova Zufnunabegim Rizvonovna HUSAYNIYNING BADIY MAHORATI.....	93

17. Наргиза Жахонова ТАВТОЛОГИЯ ВА ПЛЕОНАЗМНИНГ ЎРГАНИЛИШ ТАРИХИГА БИР НАЗАР.....	99
18. O`dayeva Shahnoza Shuxratovna RANG, MAZA-TA`M MA`NOSINI ANGLATUVCHI LISONIY BIRLIKLARNING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI.....	105
19. Gaybullayeva Malokhat Pulatovna HISTORICAL DEVELOPMENT OF ENGLISH DIALECTS.....	111
20. Xamrayeva Zebiniso Xaydar qizi QO`SHMA GAPNING STRUKTUR – SEMANTIK TAHLILI (INGLIZ TILI ASOSIDA).....	116
21. Umaraliev Dildora Takhirjanovna PECULIARITIES OF LEGAL TERMS.....	122
22. Дилноза Раматжановна Рузматова ХОЛИД ҲОСИЙНИЙ АСАРЛАРИДА АФҒОНИСТОН ПЕРСПЕКТИВАСИ: ТАРИХИЙ ВА БАДИИЙ ТАЛҚИН.....	128
23. Sodiqova Yulduz Furqatovna LITERARY TEXT AS AN OBJECT OF LINGUISTIC RESEARCH AND THE PROBLEM OF ITS INTERPRETATION.....	134
24. Bozorbekov A. LOGISTIKA TERMINOLOGIYA TIZIMINING XUSUSIYATLARI.....	138
25. Ulikova Mavluda CRITERIA FOR THE SELECTION OF TERMS DENOTING FAMILY TIES.....	144
26. Воситов Валижон Абдувахобович ИНГЛИЗ ТИЛИДА ТУРКИЗМЛАРНИНГ ПАЙДО БЎЛИШ САБАБЛАРИ.....	150
27. Холибекова Омонгул Кенжабоевна ИНГЛИЗ ТИЛИДАГИ АЛЛЮЗИВ ФРАЗЕОЛОГИК БИРЛИКЛАР ТАЛҚИНИ.....	155
28. Дилбар Холтемировна Ниязова ЎЗБЕК ТИЛИДА ЛИСОНИЙ ШАХС ТИПЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШГА ХИЗМАТ ҚИЛУВЧИ МАХСУС БИРЛИКЛАР.....	160
29. Шамахмудова Азиза Фуркатовна ҲУРМАТ ТАМОЙИЛЛАРИНИНГ ГЕНДЕР АСПЕКТЛАРИ.....	167
30. Azimov Abdikhamidullo Xolmanovich TO'PLAM IBODATLAR TURLARI VA ULARNING TASNIFI PRINSIPLARI.....	173
31. Boboyev Temur Mahmadmurodovich ROLE OF SHORT HUMOROUS POEMS IN DIFFERENT CULTURAL BACKGROUNDS...	178
32. Ж.О. Каниязова Ш.СЕЙТОВТЫҢ «ЖАМАНШЫҒАНАҚТАҒЫ АҚТУБА» ҲӘМ Ш.ХАЛМЫРЗАЕВТЫҢ “ОЛАБЎЖИ” РОМАНЛАРЫНДА ТУБАЛАЎШЫЛЫҚ ДӘЎИРИНИҢ СУЎРЕТЛЕНИЎИ.....	184
33. Shukurov Foziljon Mahmadvovich TEMURIYLAR DAVRI SHOIRI - BISOTIY SAMARQANDIY G`AZALLARINING POETIKASIDA YANGILIKLAR.....	192

ISSN: 2181-9297

www.tadqiqot.uz

Арзикулова Хуршида Акабаралиевна
Самарқанд давлат чет тиллар институти
муस्ताқил изланувчиси
Email: d16409906@gmail.com

“ГОРАЦИЙ” ТРАГЕДИЯСИДА ИНСОНИЙ ФАЗИЛАТЛАР ВА ОИЛАВИЙ БУРЧ

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.6642179>

АННОТАЦИЯ

Пьер Корнель классицизм руҳида изчил бир нечта пьесалар ёзди. Шундай пьесаларидан бири, Корнелнинг таърифича қаҳрли трагедия “Гораций” қадим Римнинг ўтмиши ҳақидаги афсоналардан бири, ёзувчини сўзсиз ғалабадан илҳомлантирди. Асарда кекса Гораций ўзи ҳақидаги душмандан қочиб кетган деган ёлгон хабарни эшитиб ўғилини қатл этишга ҳам тайёр хатто ўз қизини (синглисини) ўлдириб ўғлини қирол олдида оқлайди. Саҳналарда бир биридан кучли трагедик муҳитни яратиб кўрсатолган Корнелни ҳақиқий трагедия қироли дейиш мумкин. Римнинг шонли тарихи ҳақида ҳикоя қилувчи Гораций пьесаси чин маънода ватанпарварлик руҳида яратилган ундаги қаҳрамонлар характерида ҳам ватанга садоқат ва оилавий бурч илгари ўринни эгаллаган. Инсоний фазилатларнинг эркак ва аёл қаҳрамонлар кайфиятида рангдор ифодасини яққол кўзатиш мумкин.

Калит сўзлар: трагедия, зиддият, фожиянавислик, тарихий афсоналар, бурч ва садоқат, ватанпарварлик, характер, саҳна, фалсафий, фазилатлар, ахлоқий, сиёсий, ижтимоий роллар.

Арзикулова Хуршида Акабаралиевна
Самарқандский государственный институт
иностранных языков исследователь
Email: d16409906@gmail.com

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЕ КАЧЕСТВА И СЕМЕЙНЫЙ ДОЛГ В ТРАГЕДИИ ГОРАЦИЙ

АННОТАЦИЯ

Пьер Корнелл написал несколько пьес в духе последовательного классицизма. В его суровой трагедии “Гораций” чье действие навеяно одной из легенд о древнеримском прошлом, изображено безоговорочное торжество долга. Дух сурового не знающего слабости патриотизма воплощен не только в Горации но и в его старике отце. Старый Гораций готов собственноручно казнить сына, услышав обманчивую весть о его бегстве от врага. В убийстве своей дочери он оправдывает сына перед королем, признавая такую кару заслуженной. Характеры героев прямолинейны и противопоставлены друг другу как носители непримиримых принципов Гораций настолько дорожит честью патриотического подвига что не допускает никакого личного чувства или сожаления. Все чувства прочие да сигнут в тот же час.

Ключевые слова: трагедия, противоречие, трагическое исторические легенды, долг и верность, патриотизм, персонаж, сцена, философские качества, нравственные, политические, социальные роль.

Arzikulova Khurshida Akbaraliyevna

Samarkand State Institute of foreign languages researcher

Email: d16409906@gmail.com

HUMAN QUALITIES AND FAMILY DUTY IN THE TRAGEDY OF HORACE

ANNOTATION

Pierre Corneille wrote several plays in the spirit of consistent classicism. In his harsh tragedy Horace whose action was inspired by one of legends about the ancient Roman past, the unconditional triumph of stern, ungodly patriotism is embodied not only in Horace, but also in his old father. Old Horace is ready to personally execute his son, having heard the deceptive news of his flight from the enemy. At the choice of the Romans, the three Horace brothers will have to fight for the honor of their native city. Curiaius is jealous of the great fate of the Horatis to glorify the homeland or lay down their heads for it-and regrets that with any outcome of the duel he will have to mourn either humiliated Alba or his dead friends. Horace, the embodiment of Roman virtues, does not understand how one can mourn for someone can mourn for the glory of his native country.

Key words: tragedy, contradiction, tragic, historical legends, duty and loyalty, patriotism, character, scene, philosophical, qualities, moral, political, social, roles.

КИРИШ.

“Гораций” фожиасидаги воқеалар тарихчи Тит Ливийнинг Рим ҳақидаги тарихдан олинган. Тит Ливий Тюль қироллиги даврида Рим билан Альба Лонга ўртасидаги қарама-қаршилиқлар ҳақида ҳикоя қилган (Тюль Гостилий милоддан аввалги VII аср). Римлик уч ака-ука Горацийнинг эгизак ўғиллари, ҳамда Альбанинг уч эгизак ака-укалари икки шаҳарнинг ўзаро келишмовчиликларини талофатларсиз, шаҳарларини вайрон қилмасдан, кўп қон тўкилмасдан чек қўйиш мақсадида жанг чиқишини маълум қилади. Икки шаҳар ўртасида жанг бошланганида Горацийларнинг иккитаси жанг бошидаёқ вафот этади. Шундан сўнг омон қолган биттаси ортга қайгандек ҳаракат қилади. Ортидан келаётган Куриацийларни бирма-бир ўлдиради ва Римга ғалаба келтиради.

Ушбу асардаги фожиани кўрсатувчи нуқтаси ғолиб шаҳар дарвозасида қаҳрамоннинг синглиси Камилла севгилиси бўлган Куриаций ўлими учун мотам тутади. Ғазабланган Гораций синглисини ўлдиради. Дуумвирлар уни ўлимга маҳкум қилинишини айтади. Аммо Горацийлар отасининг илтижосидан кейин халқ ҳукмини бекор қилади.

Асосий қисм

Корнель пьесага янги персонажларни киритиш орқали жуда оддий мавзунини мураккаблаштирди: Сабина - Горацийнинг рафиқаси, Валер — Рим рицари, Камиллани севиб қолган. Гораций ва Куриацийларни бирлаштириб турадиган дўстлик ва қариндошлиқ алоқалари ҳамда Куриацийларнинг синглиси Сабинадир. Бу сезиларли даражада трагедия қаҳрамонларининг ҳиссиётлари ва уларнинг ватан олдидаги бурчи ўртасидаги драматизмни анча кучайтиради. Фожианинг асосий мақсади, Горацийларнинг ватан олдидаги қаҳрамонлигини алоҳида кўрсатиш, хизматни ҳамма нарсдан устун қўядиган Горацийнинг фуқаролик Ватан олдидаги бурчи. Бироқ, Корнель Камилла образини яратишда, уни характерини очиб беручи ранглардан жуда кенг фойдаланган. Камилла ҳокимиятнинг шахсга нисбатан қарашларига қарши турган. Шунингдек, Корнель пьесасининг яна бир хусусияти, уни Рим прототипидан ажратиб туради. Бу кимнингдир тўғридан-тўғри ҳаракатга аралашуви, одамларнинг йўқлиги Тит Ливийни тасвирлашда муҳим роль ўйнайди. Корнель Горацийнинг уйдаги суд жараёнини сахнага қўшади, у жойга Қирол Тюль шахсан кекса отага қўнғилсизликлар учун ўз ҳамдардлигини билдиришга боради. Ушбу сахнада Корнель Валерни

Горацийнинг айбловчисига айлантиради ва у Горацийни ўлимга ҳукум қилинишини талаб қилади, доно Қирол Тюль эса бу ўринда Рим халқининг вакили сифатида қатнашади.

Камилла.

Шундай қилиб, менинг кўз ёшларимни қабул қилинг, мен унга қарздорман.

Горацийнинг синглиси Камиллага бўлган муносабати пьесадаги аёллар ва эркаклар образидаги характерларга бўлган икки хил қарашлар таҳлиliga эътибор қаратиш лозимлигини кўрсатади. Пьесадаги асосий воқеалар ривожини кучайтирувчи саҳналар аёллар образи иштирокида боради.

Икки жинс табиатига хос характер тушунчаси қадимги антик даврларга бориб тақалади (гарчи файласуфлар-Сукрот ва фалсафий мактаб вакиллари, аёллар ҳам эркаклар билан бир хил фазилатларга эга деб ҳисоблашган), бу Ўрта асрларда кучайган ва XVII асрда ҳам давом этган. Адабиётда ҳам аёллар ва эркаклар характерларидаги хусусиятлар тенглиги ҳақидаги назариялар таҳлил қилинган. Тимоти Ж.Рейс аёлларнинг жамиятдаги мавқеи қандай бўлгани ва уларга муносабатни тавсифлайди: “Яхудий-насоний анъаналарида аёл мақомининг талқини бир мунча тушунарли: ҳар қандай гуноҳга аёл жавобгар эди, у шахвоний эди, жинсий эҳтиросга маҳкум ва бошқа кўплаб вазиятлар санаб ўтилган. Унинг фазилатлари камтарлик, ифбат, чидамлилиқ, сукут ва итоаткорликка хос эди [...]”. Шу нуқтаи назардан, Пьер Корнелнинг учта тарихий трагедияси танлаб олиниб таҳлил қилинган. Булар Гораций, Цинна ва Полиевкт асарлари бўлиб, унда драматург ҳар бир характерда ўзига хос фазилат тушунчасидан фойдаланишининг турли усуллари намоиш этган. Бундан ташқари, муаллиф асарда аёлларнинг сиёсий ва ахлоқий ролини алоҳида кўрсатиш учун характернинг ўхшаш бўлмаган табиатидан қандай фойдаланишини таъкидлайди. Рим тарихидан олинган учта тарихий асарни танлаш Корнелнинг “характер” мавзусига бўлган эътиборига асосланган эди. Улар ушбу мавжуд қонунларга энг кучли таъсир кўрсатадиганлар қаторига киради. Ушбу учта спектаклни синчковлик билан таҳлил қилишда, муаллиф аёл қаҳрамонлари ўйнаган сиёсий ва ахлоқий ролларни ифодалаш учун фазилатнинг ўхшаш бўлмаган табиатидан қандай фойдаланаётганини таъкидлашга имкон берди.

XVII аср илоҳиётчилари, файласуфлари, ахлоқшунослари, рассомлари, ёзувчилари “фазилат” тушунчаси ва унинг болалар тарбиясида, ҳамда катталар ҳаётида тутган ўрни билан қизиқишган. Ушбу қизиқиш туфайли ўша давр адабиёти, аниқроғи театр бизга қаҳрамон ва қаҳрамонда мавжуд бўлган асосий хусусиятлардан бири сифатида “фазилат” га кўплаб таърифлар беради. Бироқ, “фазилат” доимий тушунча эмас; унинг маъноси ижтимоий-сиёсий контекст, муаллифнинг фалсафаси, шунингдек, унга тегишли бўлган шахснинг жинси билан белгиланади. Шундай қилиб, ахлоқий нутқ нуқтаи назаридан ва фанлараро киёсий нуқтаи назардан Пьер Корнелнинг учта пьесасида: Гораций, Цинна ва Полиевктда “фазилат” атамасининг турли хусусиятларини таҳлил қилинишини кўриш мумкин. Таҳлил қилинган учта тарихий спектаклни танлаш Пьер Корнелнинг “фазилат” мавзусига бўлган эътиборига асосланган эди.

Ушбу таҳлил давомида характернинг жинсига қараб фазилат тушунчасидаги ўзгаришларни таъкидлаш мумкин. Бундан ташқари, Пьер Корнелнинг аёллар фазилати ва уларнинг эркаклар фазилати билан яқинлашишига, шунингдек, спектаклда фазилатнинг манфаатдорлик вазифасига нисбатан муносабатини (ихтиёрий равишда ёки йўқ) аниқлаш мумкин.

Фазилатнинг барча шакллари таққослаш Корнелнинг эркак қаҳрамони ва аёл қаҳрамони ўртасидаги фарқларни аниқлашга имкон берди. Бундан ташқари, спектаклнинг ҳар бир саҳнасида фазилат тушунчасининг турғунлиги ва тебранишларини янада ранг-баранг кўринишини таъминлайдиган учта таҳлилни кўриш мумкин. Шу маънода, биринчи таҳлил қилинган пьеса Гораций (1641) асари бўлиб, унда фазилатга қирқ иккита мурожаат топилган ва қаҳрамонининг асосий боғлиқлиги Ватанга муҳаббатдир. Ушбу асарда “қаҳрамон” Горацийнинг характерида шафқатизликни намоиш этади ва ватанпарварлик бурчини бажариш мақсадида дўстларини ва ўз синглисини қурбон қилишга тайёр эканлиги; унинг фазилатининг ҳаддан ташқари салбий эканлигида. Бундан ташқари, кардиналнинг улкан кучи

билан боғлиқ бўлган бағишловда яна бир ғояни таъкидлаш керак. Корнель унга давлатнинг тимсоли сифатида қарайди. Давлатнинг соғлиғи, бахт-саодати ва фаровонлиги Ришелье соғлиғига боғлиқ эканлигини кўриш мумкин. Шундай қилиб, драматург ушбу қахрамони Франция тарихига театрни киритгани ҳамда иккита буюк ҳиссаси ҳақида ҳикоя қилади: биринчидан, театр санъати мақсадини яхшилаш, иккинчидан, драматурглар меҳнатларини енгиллаштириш. Мақсадни яхшилаш спектаклнинг янги васифасига айланади, лекин бу кардинални хурсанд қилишга ва уни кўнгил очишига хизмат қилади, афсуски халққа эмас. Драматург кардиналнинг кўнгилни очиши орқали унинг қимматли ва керакли соғлигини сақлашга ёрдам беради ва шу билан драматург давлатга катта хизмат кўрсатган бўлади. Бундан ташқари, кардинал драматурглар билан танишишни осонлаштиради, чунки унинг юзи драматург асарлари сифатининг кўрсаткичидир. Нимага эргашиш ва нимадан қочиш Ришелье юзидаги завқ ёки норозилик ифодасига боғлиқ.

Кейин, паратекстлар орасида биз унинг яратувчиси томонидан қилинган ишларнинг умумий шарҳини топамиз. Ушбу шарҳ фазилатни таҳлил қилиш учун жуда муҳимдир. Корнель Камилланнинг ўлимини таҳлил қилган танқидчиларига эътибор қаратишидан бошлайди. У хонасида камчиликларни топганини тан олади. Камчиликлар орасида у томошабинни ушбу якунга тайёрлашга уринишлари кузатилади, Камилланнинг кутилмаган ўлими ҳақида гапирди. Драматургнинг Горацийга берилган "шафқатсиз фазилат" тавсифи томошабинларга ҳам ундан ушбу жиноятни кутишлари учун етарли бўлиши керак эди. Яна бир камчилик, бу Гораций дуч келган икки томонлама хавф. У жангда ғолиб чиқади ва шу сабабли синглисини ўлдиришга ҳожат йўқ эди, аммо у буни қилади.

Биринчи актда пардалар очилганда, Горацийнинг рафиқаси Сабина ўз норозилигини билдиради. У Альба ва Рим шаҳарлари ўртасида яқинлашиб келаётган қарама-қаршиликлардан хавотирда эканлиги, ва у бу биродарлар уруши қаршисида характерларнинг намоён бўлиши билан боғлиқ қийинчиликларни тан олади: "[...] айнан эркаларга хос ва озроқ ақлни жиловлаш, ўз фазилатини тартибсиз намоён қилиш каби ҳолатларни билдиради".

Шунингдек, Сабинанинг шикоятлари доимий равишда инобатга олинмайди, заиф жинс сифатида қарашларга учрайди, аммо баҳслар натижаси доимо унинг ўта донолиги ва яхши фазилат эгаси бўлганлигини кўрсатади. Горацийнинг рафиқаси талабларни давлатни мустаҳкамлаш деб тушунади ва қабул қилади, гарчи бу мажбурият ўзига боғлиқ бўлса ҳам :

Sabine

Je sais que ton État, encore en sa naissance,

Ne saurait, sans guerre, affermir sa puissance ;

Je sais qu'il doit s'accroître [...]

Je voudrais déjà voir tes troupes couronnées [...].

Биламансизнинг давлатингиз, эндигина пайдо бўлаяпти,

Урушсиз ўз кучини мустаҳкамлай олмайди;

Мен биламан у кенгайши керак, [...]

Кўшнилари нгизаллақачон тожкийдиришни истардим [...].

Et elle continue :

Mais respecte une ville à qui tu dois Romule ;

Ingrate, souviens-toi que du sang de ses rois

Tu tiens ton nom, tes murs, et tes premières lois :

Albe est ton origine : arrête, et considère

Que tu portes le fer dans le sein de ta mère.

Ва у давом этади:

Аммо Римга қарздор бўлган шаҳарни хурмат қилинг ;

Ношуд, шоҳларининг қони шу эссиз

Сиз ўз номингизни, деворларингизни ва биринчи қонунларингизни сақлаб қолинг:

Альба сизнинг аждодингиз: тўхтатинг ва кўриб чиқинг

Сиз темирни онангизнинг кукрагида қандай қилиб олиб юрасиз.

Камилла.

Сабина бу урушга қарши чиққан ягона одам эмас. Горацийнинг синглиси ва Куриацийнинг маъшуқаси Камилла ўзининг рад этилганлигини билдиради ва улар биргаликда ёмон ниятдагиларга қарши уруш эълон қилишади, шунингнатижасида Корнель Горацийни жонлантиради. Ва биз Горацийнинг ҳаддан ташқари ёмон характери, Куриацийда эса бироз камроқ интенсивлик, адолатсизлик ҳиссига дуч келдик. Шухратга ташналик ва энг юқори мақтовга интилиш Горацийни кўр қилиб қўйганди, ундаги бу иштиёқ жиноятга қўл уришга мажбур қилади. Қахрамонни кучли жонланишига сабаб бўлади. Шундай қилиб, барча қахрамонлар томонидан хужумга учраган Камилла ва Сабина ватанпарварлар душмани сифатида айбланади. Элизабет Розалинд Грист таъкидлаганидек:

“In Camille we observe the process by which a virtuous and dutiful daughter is driven to challenge the ‘natural law’ of patriarchal authority [...] Having accepted Curiace as her father’s choice, Camille’s love for her fiancé comes to overrule both her family loyalty and her allegiance to Rome. After his death her status is ambiguous: cheated for her sexual role and her rightful status as the widow of the man she loves, she is once again subject to her father’s control, yet she cannot change her feelings to suit the changed circumstances. In sorrow and despair, words are her only weapons”. Камиллада биз очиқ қалбли ва итоаткор қизнинг ҳолатини кузатамиз. У патриархал ҳокимиятдаги “мавжуд қонун”ни менсимасликка мажбур бўлади [...] Куриацийни отасининг танлови сифатида қабул қилиб, Камилланинг унаштирилган йигитига бўлган оилавий садоқати, Римга бўлган садоқатидан устунлик қилади. Ўлимидан сўнг, унинг мақоми ноаниқ: унинг аёлликмавқеи ва ҳуқуқий мақоми бўлган севимли инсонининг беваси сифатида алданиб, у яна отасининг назорати остида, ўзгарган вазиятга мувофиқ ҳис-туйғуларини ўзгартира олмайди. Қайғу ва умидсизликда сўзлар унинг ягона қуролидир”. Ушбу пьесада Корнель учун халқпарварлик оилавий бурч ватанпарварлик каби ҳис-туйғуларинсон шахсий манфаъатидан устунлиги, айрим сахналарда эса ушбу ҳис-туйғулар учун воқеалар фожиявий аёвсиз тус олганлигини ҳам кузатиш мумкин.

Адабиётлар

1. Grist Elizabeth Rosalind. “The salon and the stage: women and theatre in seventeenth-century France”. Queen Mary University of London. 2001. – P. 136-137.
2. Pierre Corneille. Horace. Théâtre Classique, 2017. – P. 4-5.
3. I.1.5-6.
4. I.1.39-47
5. I.1.52-56
6. Timothy J. Reiss. “Corneille and Cornelia: Reason, Violence, and the Cultural Status of the Feminine. Or, How a Dominant Discourse Recuperated and Subverted the Advance of Women.” Renaissance Drama, vol. 18, 1987. – P. 3–41.
4. Кадышев В.С. Расин. – М.: Наука, 1990. – 272 с. 19
7. Гриб В. Р. Избранные работы. – М., 1956. С. 312. 18
5. Гриб В. Р. Указ. соч. – С. 312. 23
8. Butler Ph. Classicisme et baroque dans l’oeuvre de Racine. P., 1959. P. 155.
9. Corneille P. Oeuvres complètes. P., 1869. T. 3. 347. 5,6,7
10. Андреев Л. Г. и др. История французской литературы: Учеб. Для филол. спец. вузов/Л. Г. Андреев,
11. Н. П. Козлова, Г. К. Косиков.— М.: Высш. шк., 1987.— 543 с. 148-149.
12. Лосев А. Ф. Форма. Стиль. Выражение. М., 1995.
12. Михайлов А. В. Из истории характера // Михайлов А. В. Языки культуры. -М., 1997.
13. Писатели Франции. М., 1964.

Интернет сайтлар

1. <https://www.cosmovisions.com/textHorace.htm>

СЎЗ САЊАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

5 ЖИЛД, 3 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 5, НОМЕР 3

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 5, ISSUE 3

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000